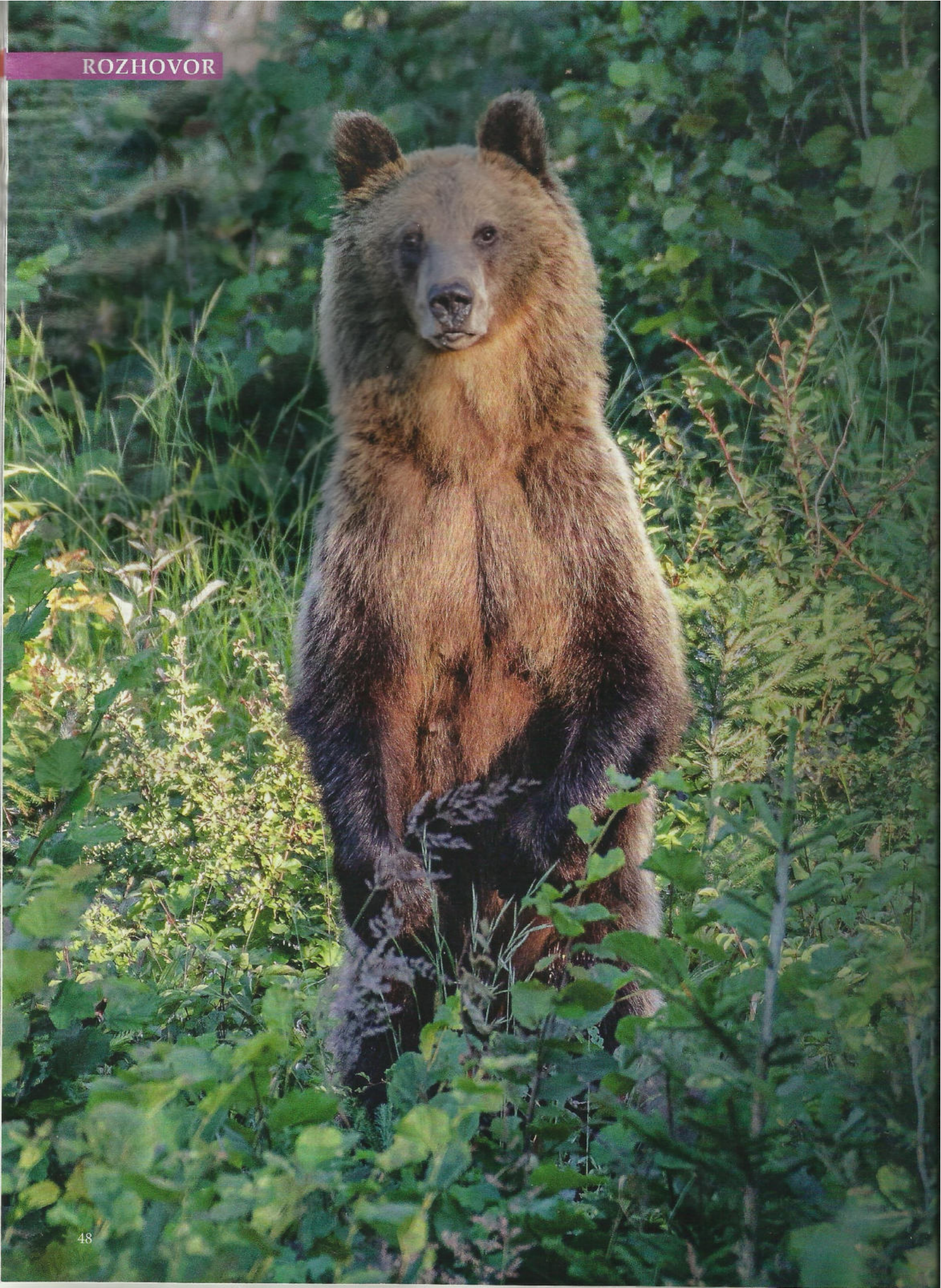




Ako stretnúť medveda či vlka

Slovenská fotografka zvierat **VIERA DUCHOŇOVÁ (32)** sa síce fotením neživí, ale jej fotky a príbehy so zvieratami patria medzi to najzaujímavejšie, čo sa dá vidieť a počuť. Do lesov chodí pravidelne, v ruke fotoaparát s dlhým objektívom, vo vrecku pre istotu sprej proti medved'om, a kráča kilometre bez toho, aby si dala konkrétny cieľ. Všetko necháva na náhodu.

Aké je to stretávať sa pravidelne s medved'mi? Čo človek prežíva, keď si splní sen každého wild fotografa - odfotiť vlka vo voľnej prírode pri jeho bežnej činnosti?



VIERA DUCHOŇOVÁ (32)

Pochádza z Nevoľného, z dediny pri Kremnici. Desať rokov žije v Kláštore pod Znievom, pracuje v rodinnej firme, ktorá sa venuje agroslužbám, majú tiež obchod.

Má dve deti.

■ Ako často ste v lese?

Väčšinou chodím každý deň, málokedy sa stane, že deň, dva za sebou vynechám. Najčastejšie som v lesoch v okolí Martina a v Kremnických vrchoch. Keď som sa k Martinu prisťahovala, doniesla som si aj kobyľu, na ktorej som jazdievala, takže som najskôr okolie začala spoznávať na koni, a keď som videla, koľko zvierat a možností tu je, hovorila som si, že by bolo fajn to aj dokumentovať. Často som stretávala jelene, srny a pred koňom neutekali. Divá zver vníma viac koňa ako jazdca, nemá pocit, že pred koňom treba utiecť.

■ Keď ide človek na bicykli po lesnej cestičke, srna sa bojí, už keď vidí cyklistu z diaľky, tak utečie. Neprekvapilo vás, že pri koni to tak nie je?

Je zvláštne, ako je zver koňom zaujatá, ako zostane stáť a pozerá, čo to je. Kolkokrát som s kobyľou zašla za stromy alebo za horizont a jelene ešte stáli s hlavami otočenými na nás, skúmali. Veľa koniarov, ktorí chodia po lesoch, vravia, že zver ich vníma ako prirodzenú súčasť, nevímajú človeka na koni ako predátora, pri ktorom treba zvoliť útek. Skôr je to zvedavosť, cítia zrejme pach, vidia, že je to zviera.

■ Stačí, že si uvedomia, že je to človek, a zver uniká?

Chodila som na jedno rujoisko, keď tam začali lesníci rúbať, bolo mi jasné, že rujoisko končí, už tam nebude. Ešte počas rúbania som sa tam išla pozrieť naposledy a práve pracovali obrovské stroje

– harvestory, pilili. Ako išli do kopca, zver s nimi nemala problém, pásla sa možno päťdesiat metrov od strojov. No len čo harvester zastal a vystúpil z neho človek, zver utiekla. Stroje vrčali, pilili a zver nereagovala, stresovo sa prejavili, až keď videli ľudí.

„Postavil sa na zadné a skryl sa za strom.“

■ Chodíte po lesoch sama?

Väčšinou áno. Keď som chodila na koni, občas som niekoho vzala, ale inak sama. Na fotenie potrebujem pokoj a zvykla som si, že je to najlepšie. Aj zábery sa podaria skôr, keď som sama.

■ Pamätáte si na vaše prvé stretnutie s medveďom?

Vtedy som išla na koni, ale kone mám naučené na zver, na ich pachy. Jazdíme často po lesoch, takže sa neplašia a to je super vec, jazdec sa môže len tešiť, že ho kôň nejde v takých situáciách prizabiť. Bola som s kobyľou na vychádzke, išli sme po hrebienku a krížom cez cestu nám prebehol medveď. Zboku zostal stáť, postavil sa na zadné nohy a skryl sa za strom. Spoza neho vykúkal, že čo to po cestičke kráča. Bol to zrejme mladý zvedavec, pubertiak, situácia bola až komic-ká. Fotka mi z toho vyšla nekvalitná, ale pekne na nej bolo vidieť, ako spoza stromu pozerá. Keď som si medveďa zo sedla fotila, kobyľa nič neriešila, začala sa pásť.

■ Nikdy sa kôň neplaší?

Väčšina ľudí mi hovorí, aby som si dávala pozor, lebo že keď kôň zacíti pach medve-



Urobiť fotku vlka pri jeho činnosti, napríklad ako ide obhrýzať kosť, je sen mnohých fotografov divočiny.

► Vidí ma? Nevidí ma?
Akoby zo skúmajúcich
očí išli otázky.

ďa, tak by som sa čudovala, čo začne robiť. Lenže tu všade behajú medvede, tak by som s koňom nemohla ísť ani na kraj lesa. Zatiaľ nemá zlú skúsenosť a zdá sa, že to vníma bez problémov, nerieši ani diviaka, ani medveďa.

■ Keď ste prvýkrát stretli v lese medveďa, aké to bolo?

Stres, strach, adrenalín, ale zároveň obrovská radosť. Pri prvých stretnutiach sa mi vždy tak triasli ruky, že som mala problém udržať fotoaparát, a prvé tri razy sa mi triasli aj kolená. Nikdy nemôžete povedať, že o nič nejde, lebo netušíte, ako medveď zareaguje.

■ Aj ste pred medveďom niekedy utekali?

Nie, vždy som mala pocit, že treba zostať a čakať, čo sa bude diať. Útek pred medveďom sa mi zdá neprirodzený – od malička chováme psy a aj pri nich som vždy videla, že reagujú na prudké pohyby, takže mám v sebe asi zakódované, že treba ostať pokojná. Až večer, keď si ľahnem do postele, mi prichádzajú myšlienky, čo všetko sa mohlo stať. Zatiaľ som, chvalabohu, liezla na strom iba raz pred diviakmi, a to som vtedy ešte nefotila. Keby som pred medveďom utekala, nemám šancu, pri stretnutí rozhoduje medveď, nie ja, takže si buď klaknem na kolená, alebo sadnem a bez prudkých pohybov čakám. Keď ma medveď nevidí, fajn. Stalo sa mi, že som bola pod stromom a medveď už bol tak blízko, že som sa musela pohnúť, aby si ma všimol.

■ Prihovárate sa medveďom?

Nikdy nepoužívam rozprávanie typu choď preč, utekaj, ani krik. Iba sa ho snažím zaujať, ak je už príliš blízko, musím mu naznačiť, že tam som, dať mu priestor, aby

si rozmyslel, čo urobí, a nie ho vystrašiť. Raz sa aj stalo pri Klačne, že na mňa vybehla z krikov medvedica, a to som ešte nevedela, že má so sebou mladé. Urobila to však decentne, skočila dva metre pred mňa, zahrabla labou a dala najavo, aby som stála. Vtedy som sa ani nepohla, tak zašla do krikov, zobrala mladé a išla preč.

„Prvé tri razy sa mi triasli aj kolená, nielen ruky.“

■ Ako často sa dá stretnúť s medveďom, keď chodíte každý deň do lesa?

Niekoľkokrát ročne určite. Teraz používam aj fotopascu, aby som vedela, kadiaľ zvieratá chodia. Keď bol ešte sneh, podľa stôp som videla ich trasy, našla som dosť veľa stôp od rysov, vlkov, medveďov, čo mi vyhovovalo, tak som si na tom mieste fotopascu umiestnila na strom. Popred ňu už

prešiel napríklad rys, ale o deviatej večer, čo nie je dobré na fotenie, no aspoň viem, že sa tam vyskytuje a obieha si teritórium. Pred pár dňami mi ráno okolo šiestej prešli popred fotopascu štyri medvede. Fotopasca mi upresní, či má zmysel ísť na tú rúbaň, sadnúť si na pár hodín a vyčkať. Bola som tam možno tridsaťkrát a medveď ani jeden, ale fotopasca mi ukázala, že tam sú, len nie je jednoduché si na ne počkať a odfoťiť. Je to skôr o šťastí, častom chodení, stopovaní, vysledovaní miesta, kde je zver často, kam sa ide ovlažiť.

■ Na Poľane sa stalo, že fotografa napadol medveď, zrejme keď dával návnadu, aby ho prilákal...

Na Poľane to je už extrém, tam už chodia ľudia fotiť aj tak, že si zaplatia za to, že ich niekto dovedie k teritóriu a nastraží návnadu, medvede tam turisti bežne vidia. Je to také umelé, že to by som už rovno mohla ísť fotiť do zoo v Bojniciach. Ľudia z okolia Poľany sa aj sťažujú, že je to už na hrane, lebo medvede strácajú plachosť. Na



Viera
Duchonová si
nerobí úkryty,
ani neláka
na návnady,
necháva všetko
na náhodu.

návnady a ľudí si zvykli tak, že si robia svoje, kým ľudia si ich fotia. To už nie je dobré.

■ **Vy ste nefotili medvede nikdy tak, že ste im pripravili návnadu, aby prišli presne na to miesto, na ktoré potrebujete, a potom ste z diaľky cvakali?**

Úplne v začiatkoch som to skúšala, dokonca som aj lekárom natrela strom (smiech). Chodila som tam niekoľko dní čakať na fotku, ale ani raz sa mi takto nič odfoťiť nepodarilo. Všetky fotky, ktoré mám, boli vždy o náhode vrátane fotiek medvedov. Keď idem do lesa, nikdy si neplánujem, neberiem návnady, nič. Sú fotografi, ktorí idú napríklad na kukučku, na kuvika, vezmú si reproduktor, a tak ich vábja. Alebo si postavia drevený kryt, pripravia návnadu a chodia do krytu čakať. Ja iba kráčam lesom, často aj 20 kilometrov, a čakám čo bude, čo stretnem. Iba občas používam vábničky.

■ **Ako sa dá nájsť medveď?**

Na Turci sú medvede všade, len treba na ne natrafiť. To sa dá iba tým, že sa človek bude naozaj veľa túlať lesom.

■ **Vy ste odfoťili aj vlka, ako si leží na lúke. To sa v takom otvorenom prostredí nepodarí len tak ľahko...**

Je to rarita, lebo čo pozerám fotky iných fotografov, zvyčajne majú snímky z krytov – hodili neďaleko zvyšky z kravy alebo je-



leňa a vlk sa tam naučil chodiť. Vo veľkom sa to deje v Poľsku. Ja som mala šťastie vidieť vlka v Kremnických vrchoch úplne náhodou, a to je na fotkách najkrajšie.

■ **Ako ste odfoťili toho vlka?**

Vedela som, že v Kremnických vrchoch sa držia jariabky, tak som sa išla túlať, či sa mi niečo nepodarí odfoťiť. Z jariabka nič nebolo, ale ako som kráčala hore čoraz vyššie, už som bola na holinách a prišla som na obrovskú lúku. Bolo vlhko, jar,

pach, nebol v strehu. Lahla som si na brucho, plazila som sa k nemu a pomaličky sa doplazila možno na nejakých dvadsať metrov. Tak blízko, že som počula, ako tú kosť chrúme. Neuveriteľný zážitok, mala som šťastie na vietor, mohla som si urobiť asi 50 fotografií. Mnohí fotografi sú po rokoch fotenia vďační za jednu fotku vlka vo voľnej prírode a mne sa takto pošťastilo, že som si pokojne mohla fotiť, ako hryzie kosť, ako mal otvorenú papuľu, ako točil hlavu doprava, doľava...

■ **Potom ušiel?**

Pozrel sa mojim smerom, ešte som urobila jednu snímku, a vtedy asi zbadal pohyb. Vyskočil na nohy, ešte chvíľočku zostal stáť a odbehol asi dvesto metrov. Zasa zostal stáť, zrejme sa pokúšal zistiť, čo sa to tam hýbalo. Mala som maskované oblečenie, nevedel odhadnúť, či som človek, alebo čo to tam za neznámu potvoru lezie po bruchu.

■ **Aj tam ešte chvíľu stál?**

Nevedel ma asi zaradiť, lebo som mala ešte aj maskovanú šiltovku, spod ktorej mi viali listy. Keby vedel, že som človek, ušiel by a viac by som ho nevidela, ale on sa ešte možno pätnásť minút ponevierať hore-dole. Až potom vbehol do lesa.

■ **Vôbec nikdy ste neskušali fotiť divočinu z nejakého krytu?**

Kúpila som si maskovací stan, ale nikdy som z neho nič poriadne neodfotila. Je to stiesnené, statické, na jednom mieste, nie je to sloboda, aká sa mi pri fotení páči.

„Doplazila som sa k nemu na dvadsať metrov.“

vôbec nebolo počuť chodenie po tráve, vietor mi fúkal do tváre, takže pach roznášal dozadu, a nie predom mňa. Na lúke sa páslo asi päť jeleníc, kľakla som si a pofotila ich. Zrazu mal nad mojou hlavou súboj orol skalný s krkavcom, zdvihla som objektív, a ako som chcela zamerať na orla, jelenice sa zlakli, odbehli. Hovorila som si, že to nič, odfotené ich mám, tak idem z lúky ďalej do lesa. Ešte som sa cez objektív pozerala dookola a na jednom mieste som zbadala niečo ležať.

■ **Vlk?**

Najskôr som si myslela, že je zaujímavé, ako jelenica leží. Zaostrila som a bol to vlk zaujatý kosťou, obžieral ju. Tým, že som mu bola od chrbta, nevidel ma, necítil môj

Skúmanie alebo pózovanie?



◀ Keď človek splynie
s prírodou, podaria sa
aj takéto zábery.



medzitým mohla prejsť kilometre, že mi čakáním v kryte unikajú zážitky.

■ A čo všetko so zvieratami zažívate?

Chodím ku kaliskám, v ktorých sa zvieratá ochladzujú, používam maskovacie oblečenie, a keď sedím na zemi, zver často nezacíti môj pach, často ma vôbec nezaregistruje. Tak som sedela pri jednom odkalisku na pníčku a zrazu priamo proti mne bežal jelen. Hovorila som si, že hádam ma v poslednej chvíli zbadá, veď je to veľký les, môže uhnúť doprava, doľava, ale on stále bežal rovno. Nechcela som ho vystrašiť tým, že by som vyskočila

„Nebaví ma sedieť na jednom mieste a čakať.“

Vlani som skúšala z neho fotiť dravce, ale nedarilo sa mi až tak, ako by som chcela. Dravé vtáky sa často fotia v zime, keď je málo potravy, no z krytu sa nefotia dobre. Na našom pozemku som si postavila kryt, dala naň maskováciu sieť, konáre a nechala, aby si dravce zvykli. Neskôr sa mi podarilo urobiť zopár fotiek, ale krkavca, ktorého som chcela, nie. Mňa až tak nebaví sedieť na jednom mieste a hodiny čakať. Počas čakania mám pocit, že by som

na nohy, tak som sa radšej prikrčila, klakla si a on sa tesne predou mnou zvrtol, cítila som vánok z jeho otočky. Myslela som si, že ma ide preskočiť, tak som si išla kryť hlavu, ale stihol sa stočiť. Ešte pár minút som sedela na tom pníku a hlavou mi išlo, že toto bol neskutočný zážitok. Alebo som sedela opretá o strom a jelenica prešla úplne popri mne, až tak, že keby som natiahla ruku, dotknem sa jej. Na fotoaparáte som mala dlhý objektiv, takže som to ani nevedela odfoťiť.

■ To je aký pocit, že vás ani nevnímajú?

Výborný pocit z toho, že som súčasťou prírody, že život v nej nenarušujem, zver prejde okolo a nič netuší. Keď chytí vietor alebo praskne halúzka, prípadne zbadá môj pohyb, tak ma, samozrejme, zaregistruje a ide preč, to je normálna vec, ale ak sedím oblečená tak, že si ma nevšimne, môžem si to vychutnať. A večer keď zaspávam, rozmýšľam, čo sa stalo, čo sa mohlo stať, že to bolo príjemné, pozitívne.

■ Mali ste len dobré zážitky?

Áno, zatiaľ neboli také, že by som už na niektoré miesta nechcela chodiť. Môže sa, samozrejme, stať hocičo, hlavne pri medvedoch nikdy neviete, či nenatrafíte na nejakého pubertiaka, ktorý bude chcieť skúšať, ale vnímam to tak, že ja som u nich na návšteve, nie oni u mňa.

■ Čo si beriete so sebou do lesa? Nejaké ochranné prostriedky?

Jediné, čo nosím, je sprej na medvede. Ešte som ho nikdy nepoužila, jedine nechtiac na sebe a bolo to mimoriadne nepríjemné. V lese by som ho na zvieru použila len v krajnom prípade, keď by medveď útočil. Viem, že ho to nezabije, ale poriadne ho potrápi. Bez spreja do lesa nejdem, ak si ho zabudnem doma, radšej sa poň vrátim, lebo mám pocit, že by mohol zafungovať zákon schválnosti – ak by som ho nemala,

S vysokou zverou má Viera Duchoňová veľa skúseností, boli aj prípady, že ju skoro zver nezbadala a išla okolo tak blízko, že stačilo natiahnuť ruku a dotkla by sa jej. Také stretnutia sa však nedajú fotiť, lebo na fotoaparáte má dlhý objektiv.





Dravce kedysi skúsila Viera Duchoňová fotiť aj z maskovacieho stanu, ale nedarilo sa jej. Radšej sa prechádza prírodou a natrafi aj na takéto obrázky.

práve vtedy by sa niečo mohlo stať. Od iných viem, že sprej účinkuje, majú to na medvedoch odskúšané. No či na každého medveda, to ťažko povedať.

■ **V Kanade sa v odľahlejších častiach bez toho ľudia ani nepohnú...**

Všade s ním idú, tam ho má asi každý za opaskom.

■ **Kde ho nosíte?**

V bočnom vrecku nohavíc, aby bol hneď poruke, na jeden pohyb.

■ **Chodievate inak naľahko, len s fotoaparátom a so sprejom?**

Ešte si nosím malý vankúšik na sedenie na zemi, ale nenosím si ani vodu, ani jedenie, aj keď idem na celý deň. Ak som smädná, napijem sa z potoka. Jedlom by som iba roznášala pachy, zásoby by boli aj zbytočná záťaž, len samotný fotoaparát s veľkým objektívom dosť váži, a tým, že nemám ani 50 kíl, stačí, keď nesiem len techniku.

„**Neviete, či nena-
trafíte na nejakého
pubertiaka.**“

■ **Bojíte sa v lese sama, keď viete, že môžete stretnúť medveďa, diviaka?**

Nemám strach ísť do lesa, ale niekedy mám strach z niektorých zvukov. A keď viem, že nejaké zviera tam je, samozrejme, že v tele sa zvýši adrenalín. Niektoré zvieratá aj cítim, podľa pachy viem, že na mieste, ktorým prechádzam, boli jelene, diviaky tiež viem rozoznať, smrdí aj líška, ale napríklad pri medveďovi to necítim, čo je zaujímavé.

■ **Stratili ste sa niekedy v lese?**

Stalo sa, v Kremnických vrchoch padla hmla a nevedela som sa vrátiť, nastúpil stres, že čo teraz, či ísť doprava, či doľava, nebola žiadna dohľadnosť. Začala som kráčať a po čase som počula v diaľke autá, tak bolo jasné, že idem smerom k ceste

a mohla som sa chytiť nejakého bodu. Inokedy, ak stratím orientáciu, môžem vyjsť na hrebeň a rozhliadnuť sa, ktorým smerom sa vybrať, ale v hmle sa nedalo. V okolí Turca však už mám schodené lokality tak, že môže aj padnúť hmla, poznám ich naspamäť.

■ **Ešte vás záchranári nehľadali?**

Zatiaľ, chvalabohu, nie. Ale pri Kunešove neďaleko Kremnických Baní sa mi stalo, že som nevedela nájsť auto. Sú tam rozľahlé lúky, pri jednej som zaparkovala a prešla až na Turček. Pri návrate som netrafila lúku. Trvalo dosť dlho, kým som sa zorientovala. Odvtedy si vždy po zaparkovaní auto od fotím tak, aby som mala za ním výhľad, aby som si ho podľa výhľadu vedela nájsť. Inak sa stratím omnoho skôr v meste ako v lese, v ktorom mám pokoj a nikto na mňa netrúbi.

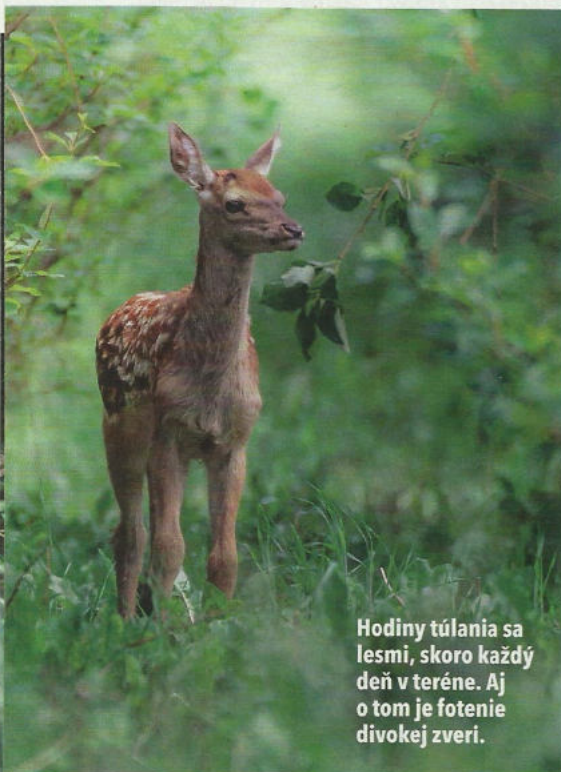
■ **Je niečo, čo by ste chceli mať odfotené, ale nemáte to?**

Rysa. No nedá sa to naplánovať, fotenie rysa je o veľkom šťastí. Môžem chodiť roky po lese, môžem vedieť, že tam je, ale nestretnem ho, lebo rys je opatrný. Je pravdepodobné, že on mňa videl v lese veľa krát, ale ja jeho nie. Veľmi by som chcela aj hlucháňa, kým ešte nejaké hlucháne sú. Nechodím však do lesa s cieľom hľadať rysa, ani si nerobím kryty, nechávam všetko na náhodu. Ako s tým vlkom – bolo to úplne nečakané a stalo sa.



Richard Filipko

Foto: Viera Duchoňová



Hodiny túlania sa lesmi, skoro každý deň v teréne. Aj o tom je fotenie divokej zveri.